

Nader onderzoek vleermuizen It Westerhûs, te Hilaard

**Inventarisatie, effecten en maatregelen vleermuizen
in het kader van de Wet natuurbescherming**

K.D. Jipping

Bureau Waardenburg bv
Ecologie & landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
E-mail info@buwa.nl www.buwa.nl

Nader onderzoek vleermuizen It Westerhûs, te Hilaard

Inventarisatie, effecten en maatregelen vleermuizen in het kader van de Wet natuurbescherming

Ing. K.D. Jipping

Status uitgave: definitief

Rapportnummer: 19-233
Projectnummer: 19-0435
Datum uitgave: 25 oktober 2019
Projectleider: J.H. van der Heide Msc
Naam en adres opdrachtgever: Stevens van Dijk
Postbus 7020
2701 AA Zoetermeer
Akkoord voor uitgave: ir. G.H. Bonhof

Paraaf:

Graag citeren als Jipping, K, D. 2019 . Nader onderzoek vleermuizen It Westerhûs, te Hilaard. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 19-233. Bureau Waardenburg, Haren.

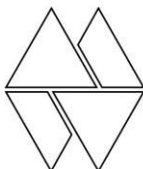
Trefwoorden: Wet natuurbescherming, vleermuizen, BUWA

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv. Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Stevens van Dijk

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001: 2015. Bureau Waardenburg bv hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Bureau Waardenburg bv
Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

Stevens van Dijck is voornemens om op It Westerhûs 1 te Hilaard een klooster te realiseren. Deze ingrepen kunnen effecten hebben op beschermde soorten.

Stevens van Dijck heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt de effecten als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden op beschermde soorten te onderzoeken.

In het kader van de Wet natuurbescherming heeft Bureau Waardenburg in 2019 het plangebied geïnventariseerd op potenties voor vleermuizen en de effecten van de werkzaamheden op deze soorten bepaald.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

J.H. van der Heide	projectleiding & kwaliteitszorg
K.D. Jipping	rapportage
H.L. Schepp	kaartvervaardiging
John Melis Ecologie	veldwerk

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hun uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is door Certiked ISO gecertificeerd overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2008.

Veldonderzoek is altijd een momentopname. Bureau Waardenburg waarborgt dat het onderzoek is uitgevoerd door deskundige onderzoekers volgens de gangbare standaardmethoden. Het bureau is niet aansprakelijk voor waarnemingen van soorten door derden en waarnemingen die na afronding van de studie bekend worden gemaakt.

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	5
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding en doel.....	6
1.2 Verantwoording, actualiteit gegevens	7
2 It Westerhûs 1	8
2.1 Plangebied	8
2.2 Uit te voeren werkzaamheden.....	8
3 Aanpak inventarisatie	9
3.1 Methodiek vleermuizen	9
4. Betekenis van It Westerhûs 1 voor vleermuizen	10
4.1 Vleermuizen.....	10
5 Effecten op beschermde soorten	12
5.1 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn	12
5.2 Conclusies en maatregelen beschermde soorten	13
6 Literatuur	15

Samenvatting

In het kader van de Wet natuurbescherming heeft Bureau Waardenburg in opdracht van Stevens van Dijck It Westerhûs 1 geïnventariseerd op verblijfplaatsen van vleermuizen en de effecten van de werkzaamheden op deze soorten bepaald. De ontwikkeling op het perceel It Westerhûs 1 te Hilaard betreft het omvormen van de monumentale boerderij tot een klooster.

Het plangebied heeft betekenis voor gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis. Er zijn vijf paarverblijfplaatsen in het gebouw aangetroffen. Twee van de deze paarverblijfplaatsen zijn van ruige dwergvleermuis, twee zijn van gewone dwergvleermuis en de vijfde is van een grootoorvleermuis. De werkzaamheden hebben geen effect op potentieel foerageergebied noch op een mogelijke vliegroute voor vleermuizen.

Wanneer volgens onderstaande voorwaarden gewerkt wordt is geen ontheffing nodig;

- de boerderij wordt niet gesloopt
- restauratie vindt plaats op plekken waar geen verblijfplaatsen zijn aangetroffen en/of de verblijfplaatsen worden niet aangetast
- er wordt buiten de paarperiode van de soorten gewerkt (april tot mei en juli tot september) en tijdens de winterrust van gewone dwergvleermuizen (oktober tot maart) is er geen sprake van opzettelijke verstoring. Hoe hier aan voldaan kan worden staat toegelicht in paragraaf 5.2.

Indien aan één of meerdere van deze voorwaarden niet kan worden voldaan, is een ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In het kader van de Wet natuurbescherming heeft Bureau Waardenburg in opdracht van Stevens van Dijk It Westerhûs 1 geïnventariseerd op verblijfplaatsen van vleermuizen en de effecten van de werkzaamheden op deze soorten bepaald.

Dit naar aanleiding van de resultaten van de quickscan, die in 2017 heeft plaatsgevonden (Mertens, 2017). Door de mogelijke aanwezigheid van de kerkuil, die niet in de quickscan werd genoemd, is vanuit de provincie de vraag gekomen de quick scan te updaten. Uit de quickscan is naar voren gekomen dat er mogelijk verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig kunnen zijn, een verblijfplaats van kerkuil wordt uitgesloten (Schepp, 2019).

Bureau Waardenburg heeft op basis van nader onderzoek in de periode mei - september 2019 en bronnenonderzoek de effecten van deze plannen op vleermuizen beoordeeld in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb). Tijdens het nader onderzoek is gekeken welke functies It Westerhûs 1 heeft voor vleermuizen. Deze soorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (zie bijlage I voor wettelijk kader).

De Wet natuurbescherming heeft als doel het behoud van de biodiversiteit en duurzaam gebruik van de bestanddelen daarvan. Sommige handelingen en ontwikkelingen kunnen de natuur, en daarmee de biodiversiteit, schaden en zijn daarom krachtens de wet verboden. Is dat het geval dan is er ontheffing nodig voor het overtreden van een verbodsbepaling. In specifieke gevallen geldt een vrijstellingsregeling. Als de schade betrekking heeft op een Natura 2000-gebied moet een vergunning worden aangevraagd.¹

Voor de in het plangebied vastgestelde soorten zijn de effecten van de werkzaamheden beoordeeld en is aangegeven of maatregelen nodig zijn om effecten te voorkomen of te beperken.

Dit rapport beschrijft de uit te voeren werkzaamheden en de methodiek bij de in 2019 uitgevoerde inventarisatie. De effecten van de ingreep op beschermde en/of bijzondere soorten planten en dieren zijn in beeld gebracht en getoetst aan de verbodsbepalingen uit de natuurwetgeving. Daarbij is ingegaan op de volgende vragen:

- Welke functie heeft het plangebied voor vleermuizen?
- Welke effecten op deze soorten heeft de ingreep?
- Kunnen de effecten een wezenlijke negatieve invloed op deze soorten hebben?
- Welke verbodsbepalingen worden overtreden, is voor het werk een ontheffing nodig?
- Welke maatregelen om schade aan beschermde soorten te voorkomen of beperken zijn noodzakelijk?

¹ Zie voor de doelstelling en regels van de Wet natuurbescherming het wettelijk kader in Hoofdstuk 2.

1.2 Verantwoording, actualiteit gegevens

Dit rapport is opgesteld op basis van het in 2019 uitgevoerde veldwerk, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

Veldbezoek

Het plangebied is onderzocht op vleermuizen in de periode mei – september 2019. De onderzoeksopzet is gebaseerd op het Vleermuisprotocol 2017. Voor detailinformatie inzake de onderzoeksmethodiek wordt verwezen naar Hoofdstuk 3.

De in dit rapport gepresenteerde gegevens over beschermde soorten zijn houdbaar tot drie jaar na afronding van het veldonderzoek. Indien de in dit rapport beschreven ingreep wijzigt dan wel wordt uitgevoerd na 2022 kan een actualisatie van het onderzoek nodig zijn.

Bronnenonderzoek

Aanvullend op het veldbezoek heeft beperkt bronnenonderzoek plaatsgevonden. Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen is de NDFF geraadpleegd². Daarnaast is, voor zover nodig, gebruik gemaakt van achtergronddocumentatie (zie literatuurlijst).

Medewerkers

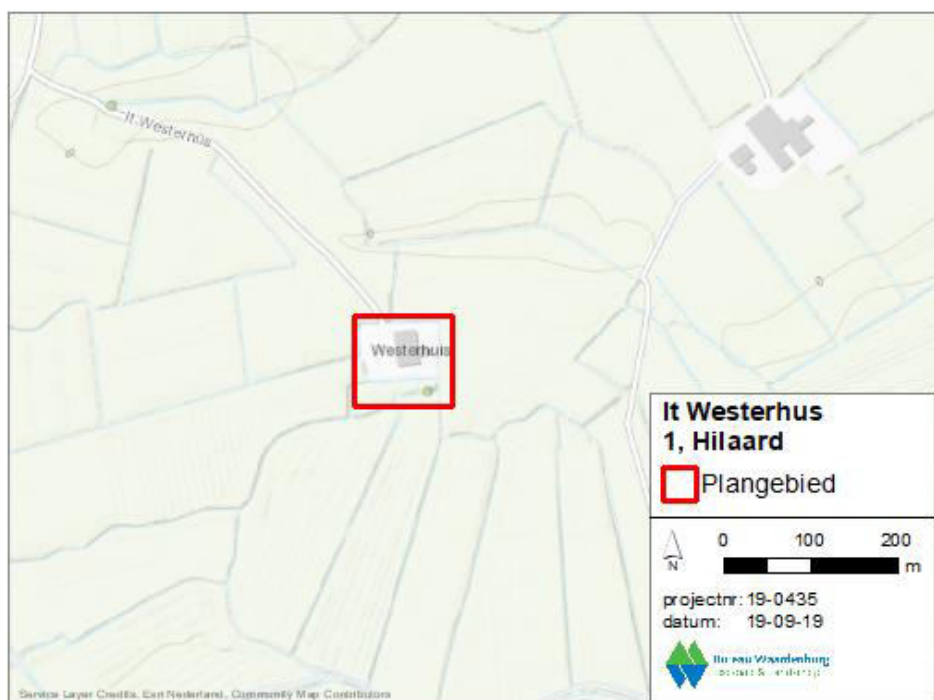
Het veld-onderzoek is uitgevoerd door John Melis Ecologie. Aansturing en kwaliteitscontrole heeft plaatsgevonden door Jan Erik van der Heide, projectleider bij Bureau Waardenburg. Deze onderzoekers zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hun uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is door Certiked ISO gecertificeerd overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2008.

² Nationale Database Flora en Fauna geraadpleegd dd. 23-10-2019

2 It Westerhûs 1

2.1 Plangebied

Het plangebied is gelegen in het agrarische landschap ten zuidoosten van Hilaard. Het bestaat uit een oude monumentale boerderij met omliggend kavel. Het plangebied valt volgens de provinciale verordening in een weidevogelleefgebied.

Figuur 1 Ligging plangebied

2.2 Uit te voeren werkzaamheden

Informatie over de voorgenomen ingreep is aangeleverd door R. America. De ontwikkeling op het perceel It Westerhûs 1 te Hilaard betreft het omvormen van de monumentale boerderij tot een klooster. Hiervoor wordt de boerderij gerestaureerd en wordt er een parkeerplaats gerealiseerd. De boerderij zal niet gesloopt worden. De zolder zal behouden blijven en er komen enkel voorzetwanden aan de binnenzijde voor de huidige muren. Er worden dus geen werkzaamheden verricht aan een eventuele spouw.

Deze ingrepen kunnen omschreven worden als ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Gebruik van een door de minister goedgekeurde gedragscode voor de betreffende ingreep is niet aan de orde. Voor het uitvoeren van de ingreep geldt een vrijstelling voor regels ten aanzien van soorten uit het 'Beschermsregime andere soorten' van de Wnb.

3 Aanpak inventarisatie

3.1 Methodiek vleermuizen

Het onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen is gebaseerd op het vleermuisprotocol (versie 2017). Uitgangspunt daarvoor zijn de voorwaarden ten aanzien van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis. Het gebied is vijfmaal bezocht in de periode mei – september 2019.

Tabel 1 Overzicht inventarisatiedata vleermuizen.

Ronde	Datum	Zon op/ onder	Begintijd	Eindtijd	Temperatuur in °C	Windkracht in Beaufort	Neerslag	Bewolking
KR1	07-06-19	21:56	21:56	23:56	12	2-3	Geen	Licht bewolkt
KR2	07-07-19	05:30	03:30	05:30	12	3-4	Geen	Bewolkt
KR3	13-07-19	21:59	21:59	23:59	13	4	Geen	Bewolkt
PR1	30-08-19	20:32	22:00	00:00	17	2	Geen	Bewolkt
PR2	20-09-19	19:43	22:00	00:00	10	3	Geen	Helder

KR = kraamperiode PR = paarperiode

Apparatuur, materieel

Er is bij het vleermuisonderzoek gebruik gemaakt van een batdetector van het type Petterson D240x, voorzien van opname apparatuur (Zoom H2N). Geluidsopnames van lastig van elkaar te onderscheiden soorten zijn met het programma Batexplorer gedetermineerd. De onderzoeker heeft daarnaast ook gebruik gemaakt van een led-zaklamp, waarmee zwermgedrag kan worden vastgesteld.

De bezoeken zijn uitgevoerd bij goede weersomstandigheden. Het onderzoek is lopend uitgevoerd.

4. Betekenis van It Westerhûs 1 voor vleermuizen

In dit hoofdstuk is de betekenis van het plangebied voor beschermde soorten beschreven op basis van de resultaten van de inventarisatie en beschikbare bronnen. Tevens is de functionele leefomgeving van de beschermde soorten beschreven en een inschatting van de populatiegrootte in het plangebied.

4.1 Vleermuizen

Tijdens het nader onderzoek naar vleermuizen zijn in totaal drie soorten vleermuizen aangetroffen; gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis.

In de kraamperiode van vleermuizen (mei t/m juli) zijn veel foeragerende gewone dwergvleermuizen aangetroffen, er zijn in deze periode echter geen zwermende dieren aangetroffen wat zou duiden op een kraamverblijfplaats in het plangebied.

Bronnenonderzoek

Gewone grootoorvleermuis, laatvlieger en watervleermuis zijn vanuit de NDFF bekend in de omgeving van Hilaard. De gewone grootoorvleermuizen zijn in de plaats Bears, ten oosten van het plangebied aangetroffen. Het is niet duidelijk of het daar om een verblijfplaats gaat.

Verblijfplaatsen

Er zijn vijf paarverblijfplaatsen in het gebouw aangetroffen. Twee van de deze paarverblijfplaatsen zijn van ruige dwergvleermuis, de andere twee zijn van gewone dwergvleermuizen en de vijfde is van een grootoorvleermuis.

Paarverblijven van gewone en ruige dwergvleermuizen zijn in ieder geval als zodanig in gebruik in de periode juli-oktober, maar worden vanaf juni al bezet door solitaire mannetjes (Sachteleben & Von Helversen, 2006). In de winterperiode, vanaf eind oktober tot in maart, kunnen vleermuizen in paarverblijven overwinteren. Aanwezigheid van vleermuizen in paarverblijven in de winter hangt vooral samen met de temperatuur; indien de temperatuur te ver daalt, zoeken vleermuizen warmere locaties op. Het is mogelijk dat paarverblijven in de periode tussen overwintering en paartijd in gebruik zijn als verblijfplaats door solitaire mannetjes en vrouwtjes die niet deelnemen aan de voortplanting. Dit betekent feitelijk dat paarverblijven jaarrond bezet kunnen zijn door vleermuizen. Mannetjes zijn trouw aan hun paarverblijf, zowel binnen seizoenen als tussen opeenvolgende jaren (Lundberg & Gerell 1986). Ook vrouwtjes tonen trouw aan paarverblijven waar zij in voorgaande jaren verbleven. Zij zijn echter minder trouw aan de mannetjes, aangezien zij binnen het paarseizoen met meerdere mannetjes kunnen paren (Lundberg, 1990).

De gewone grootoorvleermuis gebruikt zijn paarverblijfplaats ook vaak al eerder in het jaar, namelijk in april. Daarnaast hebben zij een tweede paarperiode in dezelfde periode

als die van de gewone dwergvleermuizen. Dit is globaal tussen juli en september (Kapteyn, 1995).

Figuur 2 Territoria vleermuizen binnen het plangebied (John Melis ecologie). *Ppip* = gewone dwergvleermuis; *Pnat* = ruige dwergvleermuis; *Paur* = gewone grootoorvleermuis.

Functioneel leefgebied

Er is geen duidelijke vliegroute voor vleermuizen in of nabij het plangebied vastgesteld. Al zullen de bomen die dicht bij de schuur staan wel een functie hebben als vliegroute en als belangrijk foerageergelegenheid. De bomen die in het plangebied staan zijn namelijk in de directe omgeving de enige bomen die aanwezig zijn. Ze hebben dus de functie als beschutting voor de verblijfplaatsen in het gebouw en bieden ook foerageergelegenheid voor de soorten die een verblijfplaats daar hebben. Met name zal er veel gefoerageerd worden wanneer er veel wind staat, aangezien de rest van de omgeving dan te open is.

5 Effecten op beschermde soorten

Dit hoofdstuk beschrijft de effecten van de werkzaamheden op beschermde soorten. Uitgangspunt voor de effectbepaling is dat rust- en verblijfplaatsen die plekken zijn voor een soort die van essentieel belang zijn voor haar levenscyclus en een onmisbaar onderdeel zijn van het habitat³. Om effecten te voorkomen zal de functionaliteit van rust- en verblijfplaatsen gewaarborgd moeten zijn. Waar relevant is aangegeven welke maatregelen in dit kader van toepassing zijn.

5.1 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Het plangebied heeft betekenis voor gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis.

Effect op de kwaliteit verblijfplaatsen

Voortplantings-, rust- en andere verblijfplaatsen

Wanneer de boerderij niet gesloopt wordt en er enkel restauratie plaats vindt op plekken waar geen verblijfplaatsen zijn aangetroffen en/of de verblijfplaatsen niet aangetast worden, worden er ook geen verbodsbepalingen overtreden.

Overige functies

Het plangebied betreft voor de aanwezige vleermuizen die er een verblijfplaats hebben mogelijk een essentieel foerageergebied en delen van een vliegroute. Er worden echter geen bomen gekapt.

De werkzaamheden hebben daarom geen effect op potentieel foerageergebied noch op een mogelijke vliegroute voor vleermuizen.

Effect op het aanbod aan verblijfplaatsen (kwantiteit)

Tijdelijke effecten

Als de in paragraaf 5.2 maatregelen worden toegepast zal het aanbod verblijfplaatsen niet veranderen.

Permanente effecten

Als de in paragraaf 5.2 maatregelen worden toegepast zal het aanbod verblijfplaatsen niet veranderen.

Staat van instandhouding

Huidige staat van instandhouding

De huidige staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis wordt in Nederland en in Groningen als gunstig gezien. De staat van gewone grootoorvleermuis wordt als matig ongunstig gezien.

³ Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC. Final version, February 2007.

Staat van instandhouding na de ingreep

De staat van instandhouding zal na de ingreep niet veranderen.

Beoordeling ten aanzien van verbodsbepalingen

Vernielen of beschadigen verblijfplaatsen (Wnb art. 3.5.4)

Er worden geen verbodsbepalingen overtreden als de maatregelen aangegeven in paragraaf 5.2 worden toegepast.

Opzettelijk verstoring (Wnb art. 3.5.2)

Wanneer er buiten de paarperiode van de soorten gewerkt wordt, namelijk april - mei en juli – september en tijdens de winterrust van gewone dwergvleermuizen oktober – maart is er geen sprake van opzettelijke verstoring. Hoe hier aan voldaan kan worden staat toegelicht in paragraaf 5.2.

5.2 Conclusies en maatregelen beschermde soorten

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming. In dit kader gelden voor uitvoering van de werkzaamheden de hieronder genoemde voorwaarden.

Vleermuizen

- Bij de geplande restauratie moeten de verblijfplaatsen in de periode dat ze er gebruik van maken toegankelijk blijven voor vleermuizen. Dit houdt onder andere in dat;
 - de invliegopening niet geblokkeerd, of verplaatst mag worden. Dit betekent dat bij werkzaamheden aan de buitenzijde van het gebouw er altijd overleg met een ecologisch deskundige plaats moet vinden.
 - Er geen werkzaamheden plaats dienen te vinden aan de (spouw)muren. Een voorzetwand aan de binnenzijde van de muur valt hier niet onder.
 - De zolder niet verbouwd mag worden.

- Door niet tijdens de kritische periode van de hierboven genoemde soorten te werken, wordt opzettelijke verstoring voorkomen (verbodsbepaling Wnb art. 3.5.2).

Dit betekent op de locaties waar de gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis zijn aangetroffen dat er in de periode halverwege juli t/m halverwege april niet gewerkt mag worden. Het is niet aannemelijk dat de gewone grootoorvleermuis daar ook overwinterd. Deze worden veelal in bunkers of andere voorzieningen met een zeer stabiel klimaat waargenomen.

Tabel 1 Kritische (rood) en werkbare (groen) periodes van de aangetroffen vleermuissoorten.

Jan	Feb	Maa	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	dec
Werkperiode gewone en ruige dwergvleermuis											
rood	rood	rood	rood	rood	rood	rood	rood	rood	rood	rood	rood
Werkperiode Gewone grootoorvleermuis											
groen	groen	groen	groen	groen	rood	rood	rood	rood	rood	rood	rood

Overige soorten

- Verder gelden de maatregelen die zijn aangegeven in het rapport uit van Bureau Waardenburg uit 2019 (Schepp, 2019).

6 Literatuur

- Lundberg, K. & R. Gerell, 1986. Territorial advertisement and mate attraction in the bat *Pipistrellus pipistrellus*. *Ethology* 71: 115-124.
- Lundberg, K. 1990. The occurrence of non-territorial adult and yearling males on the mating ground in the Pipistrelle bat (*Pipistrellus pipistrellus*). *Zeitschrift für Säugetierkunde* 55: 226-232.
- Kapteyn, K. 1995. *Vleermuizen in het landschap*. Haarlem: Schuyt & Co Uitgevers en Importeurs bv. 1995. pp.129-138.
- Schepp, 2019. Notitie quickscan beschermde soorten It Westerhus 1 te Hilaard., 19-0435/19..07828/HeISc
- Sachteleben, J. & O. van Helversen, 2006. Songflight behaviour and mating system of the Pipistrelle bat (*Pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat. *Acta Chiropterologica* 8(2): 391-401.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging 2017. Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdierverseniging.nl

Websites

- NDFF 2019 (i). Nationale Database Flora en Fauna. Geraadpleegd op 23 oktober 2019.
- Zoogdierverseniging.nl, 2019(i)
- Vleermuizenindestad.nl
- Vleermuis.net